

Velká noc - všetko o veľkonočných sviatkoch

- editor007 | 30. března 2024

SVĚT: Na úvod by sme vám v pár vetách zhrnuli, vtedajší spôsob ponímania sveta obyčajným človekom. Kde a kedy dostali veľkonočné sviatky svoje prvotné základy, akési kontúry súčasných veľkonočných sviatkov.

Veľkonočný týždeň či veľkonočné sviatky pozná takmer každý jeden z nás... Ale poznáte aj iné názvy tohto obdobia? A čo tak konkrétne dni? Viete ako trávajú tieto dni iné národy? Čo sa spájalo s týmto obdobím a prečo sa [Velká noc](#) označuje aj ako pohyblivý sviatok?

Na všetky tieto otázky nájdete odpovede v našom článku.

Čo sa dozviete v našom článku:

1. [História a vznik Velkej noci](#)
 1. [Pôst počas Velkej noci](#)
2. [Ponímanie veľkonočných sviatkov našimi predkami](#)
3. [Kresťanská Velká noc](#)
4. [Výpočet dátumu Velkej noci](#)
5. [Tradičné veľkonočné vinše](#)
6. [Symboly Velkej noci?](#)
7. [Ako sa trávajú veľkonočné sviatkov vo svete](#)
8. [Záver](#)

1. História a vznik Velkej noci

Prečo práve tieto dni majú právo nosiť status inakosti? Pretože práve v tieto dni sa spájajú od nepamäti sily s viacerými magickými úkonmi, očistou a zasvätením. Taktiež je možné sa dočítať v niektorých knihách, že sa tieto dni považujú za sviatok sviatkov.

Keď sa dnešný moderný človek snaží vyložiť tieto sviatky, vychádza hlavne z kresťanskej viery, ktorá poskytuje čitateľovi určité spektrum informácií. Avšak, ak si želáme tieto dni pochopiť podrobnejšie, tak málo ľudí vie, že treba ísť ešte hlbšie a hľadať v starších dejinách vývoja našej spoločnosti.

Dávni Nomádi spájajú tieto sviatky so svätením jari. Nomádi dokonca používali krv baránka na tvorenie ochranných kruhov, kde verili, že práve táto mocná sila ich ochráni pred neznámym. K tomu dochádzalo, keď sa Nomádi pripravovali na odchod do púšte. Avšak, treba si uvedomiť, že Nomádi boli spojení so svojim živobytím, teda dobytkom, ktorý bol ich obživou.

Takže sa teraz na chvíľu vrátime v čase. V židovskej viere vychádzame z Paschu „Pesach“, kde židovské obyvateľstvo slávi tieto dni ako sviatok nekvasených chlebov. Je to osem-dňový sviatok. Židovská Pascha je rodinný sviatok. Domovom týchto sviatkov je rodná strecha, teda obydlie človeka. Dokonca u Nomádov bola práve Pascha prvým dňom v roku. Tu sa však skláňame k tomu, že prichádza jar, teda v prenesenom význame, dochádza k novému začiatku alebo zrodu. Velká noc sa teda stáva aj sviatkom [kresťanstva](#), nakoľko Ježiš a jeho apoštoli daný sviatok slávili spoločne, podľa vtedajších pravidiel a zásad.

U pôvodných starých Slovanov a príchodom kresťanstva dochádza k tomu, že mnohé sviatky sa prenášajú do kresťanstva. Slovania počas dnešných sviatkov hlavne [vítali návrat jari](#). Lúčili sa so

zimou, ktorá predávala žezlo prichádzajúcej jari. Bolo prirodzené, že Slovania sa svojich sviatkov zdedených po predkoch tak ľahko nepustia, a preto dochádza k ich prebratiu, aby sa tak i samotné kresťanstvo stalo prijateľnejším pre túto oblasť. Dochované poznatky jasne hovoria, že naši predkovia v týchto časoch chodili na hroby svojich zosnulých, kde jedli a spoločne trávili s nimi čas (teda s dušami zosnulých). Naši predkovia verili, že pred sviatkami dochádza k spojeniu svetov, teda otvára sa nebo i peklo. Verilo sa, že v určitých obdobiach v roku dochádza k možnosti dostať sa bližšie k týmto svetom. Tieto tradície veľmi dobre zrkadlia spätosť nášho národa s prírodou. Veľká noc je silne prepojená so starými, ešte predkresťanskými tradíciami. Zvláštnosťou je, že zatiaľ čo Slovania oslavovali príchod jari, teda prebúdzanie sa zeme a tešili sa novému začiatku, tak naopak v dnešnej dobe vnímame tieto dni ako čas utrpenia, smrti a znovu vzkriesenia Ježiša Krista. I napriek mnohým cirkevným zákazom a snahám, nedokázali predstavitelia kresťanstva vykoreniť pohanstvo v našom národe, ktoré si dodnes udržal tieto prastaré zvyky.

My v našej dielni DUBLEZ tvoríme jedinečné drevené dekorácie s motívom [jari a Veľkej noci](#), ktorými si každý rok vyzdobíme naše priestory a naši zákazníci svoje domovy. Sú drevené, ekologické a detailne prepracované.

1.1 Pôst počas Veľkej noci

Samozrejme s týmito sviatkami je spojené aj štyridsať-dňové pôstne obdobie. Teda šesť nedelí. Tu vieme, že nedochádza iba k pôstu v jedle, ale ani svadba, zábava, či tomu podobné aktivity sa konať nesmeli. Nachádzame tu akýsi prejav pokory pred pánom Bohom, ale taktiež prejav viery a silu v tomto období očisty. Ako už dnes vieme, podstúpením takéhoto pôstu dochádza k silnej očiste organizmu, detoxikácii a naštartovaniu tela. Napokon celostná medicína sama hovorí o jarnej očiste.

Môžeme skonštatovať, že počas týchto dní dochádza k zrodeniu a príchodu nového, plodnosti a prebúdzaniu živého potom, ako zem spala zimným spánkom. Po celom svete u mnohých národov dokážeme pospájať jednotlivé pramene, ktoré nás vedú k prapôvodnému celku. A to oslave počiatku, teda jari.

2. Ponímanie veľkonočných sviatkov našimi predkami

Veľkonočný týždeň či veľkonočné sviatky, Veľký týždeň či pašiový týždeň. Aj pod týmito názvami môžeme spoznať sviatočné dni, ktoré sa slávia nielen u nás, ale dostávajú veľkej pozornosti a úcty v mnohých iných krajinách sveta. Tieto sviatky sú hlavne ponímané ako zoskupenie určitých dní, počas ktorých dochádza ku magicko-ochranným a očistným praktikám alebo rituálom. Kvetná nedeľa, Zelený štvrtok, Veľký piatok, Biela sobota, Veľkonočná nedeľa a Veľkonočný pondelok. To sú najhlavnejšie dni, ktoré tvoria kosť celého toho sviatočného obdobia.

2.1 Popolcová streda

Oficiálne začína 40. deň pred Veľkou nocou. Z tohto výpočtu sú vyňaté nedele, takže v praxi Popolcová streda pripadá až na 47. deň pred Veľkonočnou nedeľou. Popolcová streda slúži ako pripomienka konečnosti života a vyznačuje sa teda pokáním. V katolíckej cirkvi je začiatkom prísneho pôstu.

2.2 Kvetná nedeľa

Ešte starší názov pre ňu bol Nedeľa paliem. Počas tohto dňa sa ľudia v skorých ranných hodinách umývali v studenej vode, nakoľko verili, že im to prinesie zdravie a vezme so sebou všetky choroby. Pripisovali jej teda magickú až zázračnú moc.

2.3 Zelený štvrtok

Domácnosti by mali byť upratané, má vládnuť pokoj medzi ľuďmi. Aspoň jedno jedlo by malo byť zelenej farby. Väčšinou to boli jednoduché pokrmy zo žihľavy alebo neskôr i zo špenátu. Takže ak sa udržal pokoj a mier v jednom dni, naše bohatstvo v peňaženkách sa znásobilo. Bol to aj deň po zime, kedy začali gazdovia vyvážať dobytok na pašu.

2.4 Veľký piatok

V tomto dni sa venujeme hlavne oddychu, pokoju a duchovnému rozvoju vlastnej osobnosti. Vyznačoval sa pôstom a veľkou striednosťou. V tento pradávný deň sa navštevovali hroby zosnulých a zanechávali sa im rôzne dary a potraviny. Obyvateľstvo opäť využíva silu vody na zmytie nečistoty.

2.5 Biela sobota

Dochádza k upratovaniu príbytkov, gazdiné pripravujú sviatočné pokrmy na celé sviatky, sú to veľa krát symbolické jedlá. Muži majú vhodný čas na siatie, sadanie a práce vonku. V každom dome varia dievčatá [vajíčka, následne ich zdobia](#). Aký kraj, taký mrav, teda technika a farba zdobení kraslíc závisela od oblasti.

My v DUBLEZ ponúkame drevené veľkonočné šablóny, ktoré si môžete vymalovať ľubovoľne podľa vašej fantázie. Ideálna jarná dekorácia, ktorá podporuje kreativitu.

Jedenie vajec malo chrániť pred vplyvmi zlých duchov a energií. Mládenci zase pletú korbáče z prútov bielej vrby, ktorá rastie pri vodných tokoch. Ak bolo všetko pripravené a nachystané, rodina sa obliekla do sviatočného odevu, aby tak oslávili prítomnosť posvätenia ohňa, z ktorého sa zapaluje hlavná veľkonočná svieca.

2.6 Veľkonočná nedeľa

Veľkonočná nedeľa je hlavne prvou nedeľou po splne mesiaca, ktorý nasleduje po jarnej rovnodennosti. Je to zároveň deň osláv víťazstva života nad smrťou. U kresťanov sa tento deň označuje ako Boží hod, svätí sa jedlo, z ktorého sa všetci majú dosýta najesť. Poobede sa začali mládenci, ale i dievky chystať na šibačku a oblievačku.

2.7 Veľkonočný pondelok

Je dňom, bez ktorého si ani nevieme predstaviť tieto sviatky. Mladí chlapci chodia po dedine so šibákom či korbáčom šibať mladé dievčatá a oblievať ich studenou vodou, aby boli krásne a zdravé počas celého roka a odplašili tak od seba všetko staré a zlé. Práve vodou sa od tohto všetkého očistili. Dievčatá mládencov pohostia, nakoľko každý mládenec išiel navštíviť dievku, ktorá sa mu páčila a mal o ňu záujem. Týmto posledným dňom sa síce sviatky neuzavreli, ale dochádza k ukončeniu veľkonočného týždňa.

Ak by sme zhrnuli tieto dni do kratšieho opisu, tak vychádzajú hlavne z tradičného vidieckeho života nášho obyvateľstva. Sviatky sa spájajú s:

- tradíciami
- zvyklosťami,
- pranostikami,
- riekankami,

- vinšami,
- modlitbami,
- ale aj svätením dní, návštevou kostolov a iných úkonov.

3. Kresťanská Veľká noc

V kresťanstve je Veľká noc najvýznamnejším sviatkom v roku, pretože sa spája so smrťou a zmŕtvychvstaním [Ježiša Krista](#), a preto aj dni majú v [kresťanstve](#) iné ponímanie, a to:

3.1 Popolcová streda - 1. deň pôstneho obdobia

Jej výpočet je samozrejme taký istý, ale v kresťanskom ponímaní sa popol zo spálených minuloročných bahniatok používa pri omši, kedy sa veriacim kreslí na čelo popolom znak kríža. Súvisí to so symbolom sypania sa popola na hlavu, a táto tradícia je sprevádzaná slovami „*Prach si a na prach sa obrátiš*“.

3.2 Zelený štvrtok

V cirkvi sa v tento deň koná zmierenie kajúcnikov s Bohom. Biskup im poskytne rozhrešenie a prijme ich do spoločenstva veriacich. Večerná omša sa slávi na pamiatku [Ježišovej poslednej večere so svojimi učeníkmi](#), kedy premenil chlieb a vodu na svoje telo a krv a ustanovil tak zvyk Sviatosti Oltárnej so slovami „*Toto robte na moju pamiatku*“.

3.3 Veľký piatok

Kresťania si pripomínajú [krížovú cestu, utrpenie a smrť Ježiša Krista](#) na kríži. Smrť Božieho syna pre kresťanov znamená vykúpenia sveta.

Je to deň pokánia a pôstu.

3.4 Biela sobota

Ježišovo telo bolo uložené do hrobu. Deň sa začína v pôstnom duchu a končí sa už radosťou z Pánovho vzkriesenia.

3.5 Veľkonočná nedeľa

Oslava prekonania smrti Ježišom Kristom a jeho následné nanebovstúpenie. Slávenie zmŕtvychvstania [ukrižovaného Ježiša Krista](#) v kresťanských cirkvách pokračuje aj na Veľkonočný pondelok. Počas tohto sviatku je zvykom nosenie jedla do kostola a jeho posvätenie kňazom.

3.6 Veľkonočný pondelok

Zvykne sa nazývať aj „Pondelkom Baránka“ na pamiatku udalostí prvého dňa po sobote. Vtedy totiž [anjel](#) dodával odvalu ženám, ktoré pribehli k Ježišovmu hrobu a boli vydesené, keď ho našli prázdny. „Nelakajte sa!“ povedal im. „Vstal z mŕtvych. Niet ho tu.“

4. Výpočet dátumu Veľkej noci

Vedeli ste, že Veľká noc sa slávi každý rok v inom dátume? Ale prečo je tomu tak, že dni tohto sviatku nie sú napevno dané?

Odpoveď je veľmi jednoduchá. Výpočet dátumu býva od 22. marca do 25 apríla. Slávi sa v prvú nedeľu po prvom splne, teda po jarnej rovnodennosti. Tým sa vysvetľuje aj označenie pohyblivý sviatok.

5. Tradičné veľkonočné vinše:

Prinášame pár tradičných veľkonočných vinšov, ktoré ľahko naučíte aj najmenších vinšovníkov. Tieto obľúbené vinšovačky pozná naozaj každý!

Šibi-ryby, masné ryby,
od korbáča kus koláča,
ešte k tomu žuvačku
a korunku do vďaka.

Šibi-ryby, masné ryby,
kus koláča od korbáča,
k tomu ešte groš,
aby bolo dosť!

Sladké koláče, ohýbné korbáče,
vodu studenú, šunku údenú,
veľa radosti a málo starostí.

5.1 Ľudové veľkonočné vinše:

Krásne ľudové veľkonočné vinše ako inšpirácia na pohľadnicu alebo veľkonočnú sms-ku.

To vajíčko maľované, kvietkami cifrované,
tomu vajíčko posielam, koho v srdci nosievam.
Pekné veľkonočné sviatky praje...

Trošku vody za golier, pár vajíčok na tanier,
pár šibnutí po zadku, veľa zdravia ku sviatku.
Radostné veľkonočné sviatky praje...

Maličké káčatko je tu len nakrátko,
za božtek na líčko nesie vám vajíčko.
Veselú veľkú noc...

Veľa vône koláčikov,
prítom mnoho korbáčikov,
čistú vodu zo studničky,
dobré víno do skleničky.

5.2 Velkonočné pranostiky

Tradičné veľkonočné pranostiky v sebe ukrývajú zabudnuté múdrosti starých mám. Prečítajte si tie najznámejšie:

- Ak prší na Veľkonočnú nedeľu, bude v lete núdza o vodu.
- Keď prší do Božieho hrobu (Biela sobota), bude suchý rok.
- Na Veľkú noc najem sa moc, na Ducha do pol brucha a na Trojičku len trošičku.
- Veľká noc pekná a jasná, býva v tom roku úroda hojná i krásna.
- Biele Vianoce, zelená Veľká noc alebo na Nový rok blato, na Veľkú noc sneh.
- Keď na Veľký piatok mrazu nieto, potom na pencle (hríby) bude bohaté leto.

6. Poznáte symboly Veľkej noci?

Predstavíme si niektoré zo symbolov Veľkej noci, s ktorými sa bežne stretávame počas týchto sviatkov.

Baránok – Pripisujeme mu nevinnosť, ale i boj so zlom. Je to typický symbol Veľkej noci. Podľa kresťanskej viery znamená symbol obetovania sa za spásu sveta.

Sviečka – Symbol vnútorného svetla človeka, nádeje, ale i večného, teda posmrtného života. V ľudových poverách sa sviečka spája s trvaním života, teda jeho dĺžkou. Má očistnú a ochrannú moc. Dokonca je to jedným zo základných magických predmetov, ktoré sa používajú na rôzne rituály.

Oheň – Jedným zo základných elementov prírody, predstaviteľom, či nosičom energie, sily a

odhodlania. Symbol víťazstva nad temnotou a smrťou. Vášnivost, ale aj veľkú túžbu spájame práve s ohňom.

Voda – Taktiež jedným zo štyroch základných živlov prírody. Voda sa hlavne v tomto období spája so zdravím, očistou, ale i prúdením životnej sily človeka.

[Zajačik](#) – Symbol príchodu jari, symbol šťastia a zmyselnosti. Taktiež podľa jednotlivých národov môže symbolizovať skromnosť a pokoru, či plynúci čas.

Korbáč – Tento symbol pochádza z pohanskej viery, vychádza od starých slovanských zvykov, a hlavne je ukazovateľom sily – a teda v tomto období, výsadou mužov.

[Vajíčko](#) – Zárodok života, symbol plodnosti a znovuzrodenia.

[Križ](#) – Tento symbol je veľmi starý, poznali ho už staroveké národy. Symbolizuje večnosť, prepojenie dvoch svetov – ľudského a božského. My dnes poznáme skôr latinský križ.

Bahniatka – vrbový prút sa stal symbolom prebúdzania sa jari už po stáročia. Tento symbol bol zaužívaný hlavne u slovanských a európskych národov. V kresťanstve sa používa minuloročné bahniatko na pomazanie čela popolom na znak kajúcnosti. Tento deň pripadá na popolcovú stredu, teda presne 40 dní pred Veľkou nocou.

Vajíčka sú bežne dostupnými potravinami, pričom z ich škrupín sa na jar vyrábajú rôzne okrasné kraslice. My v DUBLEZ spájame tradíciu a moderný dizajn do jedného, preto sme priniesli na trh veľkonočné vajíčka rôznych motívov, ktoré sú vyrobené z dreva. Sú trvácne, detailne prepracované, moderné a zároveň sa nerozbijú.

7. A ako sa veľkonočné sviatky trávajú vo svete?

Naprieč celým svetom sú tradície spojené s Veľkou nocou veľmi podobné, niekedy až rovnaké. Vybrali sme niekoľko krajín, kde sme rozobrali, ako u nich oslava týchto sviatkov prebieha.

Francúzsko: Vo Francúzsku sa hovorí, že bez vidličky ani na krok! Tento zvyk pochádza z obdobia vlády Napoleona, ktorý putoval so svojím vojskom cez Francúzsko. Dostal sa do oblasti, kde mu zachutila tunajšia omeleta, a tak si ju prikázal pripraviť aj na ďalší deň.

Rakúsko: Má vo zvyku pálenie ohňov a preskakovanie nad nimi. Počas sviatkov majú krásne trhy a vytvárajú chutné koláče v podobe baránkov.

Švajčiarsko: Ukryvanie čokoládových vajíčok po dome a záhrade je zvyklosťou u Švajčiarov. Rodičia s deťmi majú veľmi milú tradíciu, kde sa rodičia snažia rozbiť kraslicu mincou, a ak sa im to podarí, peniaze idú deťom.

Ukrajina a Maďarsko: Pre Ukrajinu, ale i Maďarsko sú typické podobné tradície ako sú tie na Slovensku. Tieto národy majú veľmi veľa spoločného, teda môžeme povedať, že vychádzajú z rovnakého prameňa. Na Ukrajine majú vo zvyku vítať jar.

Česko: V Česku sú podobné tradície ako u nás na Slovensku. Zaujímavosťou je zvyk piecť Judášov z kysnutého cesta. Takýto Judáš sa pečú do tvaru špagátu, ktorý symbolizuje obesenie biblického Judáša.

Austrália: Zaujímavosťou Austrálie je to, že majú veľkonočného Bilbyho a nie zajaca ako iné národy. Je to vačkovec, ktorý je v krajine zákonom chránený. Preto si tento sviatok veľmi vážia. Dokonca aj

nosenie sladkostí pripisujú práve jemu.

obrazenie čokoládového zajaca v Austrálii, ktorý je na rozdiel od Európy inšpirovaný lokálnym vačkovcom "Bilby" ([Macrotis lotis](#)). Zdroj: [Huffpost.com](#)

8. Na záver

Dovoľme si na záver konštatovať, že sviatky vo všeobecnosti mali veľmi vzdelávací a etický zmysel. Dochádzalo k cteniu si kultúrnych hodnôt, starodávnych tradícií. Učilo sa pokore, skromnosti, vďake a akejsi bohabojnosti a rešpektovaniu okolitej krajiny, teda prírody samotnej. Pre strednú a staršiu generáciu zrastenú s týmto spôsobom života sa dané sviatky stali životnou filozofiou. Samozrejme i tu je treba rozdeliť ponímanie sveta podľa človeka pochádzajúceho z chudobnejších častí krajiny a človeka z vyšších vrstiev obyvateľstva. Teda obyčajný ľud verzus vtedajšia šľachta a ľudia pochádzajúci zo zaľudnenejších miest.

Vraví sa, že sviatky, ktoré majú hĺbku a skutočnú podstatu pretrvávajú medzi ľuďmi a dedia sa tak z pokolenia na pokolenie. A práve tieto veľkonočné sviatky nimi aj sú....

ZDROJ: DublezSk